

อัตถิภาวนิยมกับปัญหาการฆ่าตัวตาย

EXISTENTIALISM AND SUICIDE PROBLEM

พระวิฑูล สุนตจิตโต¹

จรัส ลีกา², พระมหาสำรอง สมนฺโต³ และ พรปาณิน ไชยโสตา⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁴

Phra Vithul Santacitto (Phothiset)¹,

Jaras Leeka², Phramaha Samrong Saññato³ and Pornpalin Chaisoda⁴

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Northeastern University, Thailand⁴

Corresponding Author; E-mail: msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมกับปัญหาการฆ่าตัวตาย ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญแก่นมนุษย์ว่ามีความสำคัญสูงสุด มีความเป็นตัวของตัวเองและสามารถเลือกกระทำสิ่งใดๆ ได้ตามความพอใจ แต่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ สิทธิเสรีภาพนั้นอัตถิภาวนิยมกล่าวถึงความรับผิดชอบของการกระทำของมนุษย์ ทั้งในแง่ความสัมพันธ์กับตัวเองและความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในเรื่องของชีวิตและความตายก็คือภาวะเดียวกัน ปัญหาการฆ่าตัวตายถ้ามองในแง่ผลกระทบแล้วบุคคลไม่สมควรที่จะกระทำ ถึงแม้ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจะให้ความสำคัญกับเหตุผลส่วนบุคคลในการเลือกกระทำแบบปัจเจกบุคคล

คำสำคัญ: อัตถิภาวนิยม; การฆ่าตัวตาย

* ได้รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 29 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: February 20, 2020; Revised: December 29, 2020; Accepted: December 30, 2020

Abstract

This article has purpose to analyze the concept of existentialism and suicide problem. The existentialism in a philosophy that value humans as the highest priority, and have own self and can choose to do whatever they like. The existentialism has to take responsibility the result of the own action. Those rights and freedoms, The existentialism mentioned to the result of humans action. Both in terms of relationship with oneself and others in matter of life and death that are the same condition. Suicide problems, it looking at the effects unworthy person to act. Although, existential philosophy emphasizes personal results in the choice of individuals.

Keywords: Existentialism; Suicide Problem

บทนำ

ปัญหาในชีวิตของมนุษย์นั้นไม่ว่าในยุคใดสมัยใดย่อมเกิดขึ้นซ้ำๆ กันไม่ผู้จะแตกต่างกันนัก หมายความว่า ตัวปัญหาต่างๆ มีที่มาจากสาเหตุหรือเหตุปัจจัยไม่ค่อยจะแตกต่างกันนัก สังคมยุคปัจจุบันเมื่อวิทยาการและเทคโนโลยีเจริญมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวนั้นเรายังพบเห็นอยู่เพียงแต่ว่ามีความหนักหน่วงและความรุนแรงของปัญหาเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ถ้าจะแบ่งระดับปัญหาในชีวิตแล้ว เราอาจแบ่งตามหน่วยต่างๆ ในสังคม ได้แก่ ปัญหาชีวิตส่วนตัว ปัญหาชีวิตอันเนื่องมาแต่ครอบครัว ปัญหาชีวิตอันเนื่องมาแต่สังคม พุทธศาสนากล่าวถึงปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ว่าเกิดจากเหตุปัจจัยภายในตนเป็นปฐม (อันดับแรก) เหตุปัจจัยภายในตนที่เป็นตัวการสร้างปัญหาชีวิตให้แก่มนุษย์ชาติ มี 3 ตัวการด้วยกัน คือ ตัณหา มานะ และทิฐิ ซึ่งปัญหาในการดำเนินชีวิตนี้พุทธศาสนาใช้ศัพท์ว่า “ทุกข์” ปัญหา (ทุกข์) อยู่ 2 ประการ คือ ปัญหาที่แก้ได้ซึ่งเป็นปัญหาทางวัตถุ เมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลใดสามารถใช้ความรู้ที่ศึกษามาแก้ปัญหา และปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาทางจิตใจหรือปัญหาทางจิตวิญญาณที่เงินทองซื้อเสียงอำนาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ สังคมปัจจุบันกำลังประสบปัญหาทางจิตใจมาก เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงยากต่อการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิมได้ เมื่อมีปัญหา

เกิดขึ้นกับชีวิต ผู้ประสบปัญหาจึงคิดและหาทางออกจากปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง เช่น การหันหน้าพึ่งยาเสพติด ทำผิดกฎหมาย การฆ่าตัวตาย เป็นต้น

ปัญหาอัตวินิบาตกรรมของมนุษย์เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสังคม ปรัชญาและศาสนา ทั้งยังก่อให้เกิดการถกเถียงและโต้แย้งอย่างกว้างขวางในหมู่นักศาสนาและนักปรัชญา ซึ่งประเด็นที่กลายเป็นข้อโต้แย้งก็คือ การตัดสินใจทำอัตวินิบาตกรรมของแต่ละบุคคลนั้น “ผิดหรือไม่” โดยผิวเผินมีลักษณะที่เป็นการกระทำอย่างเป็นส่วนตัวสูงสุด แต่เดอร์ไคม์พยายามมองว่าจะต้องมีสิ่งอื่นนอกเหนือจากการตัดสินใจของบุคคล เพราะการทำอัตวินิบาตกรรมจะแปรผันตามลักษณะปัจเจกบุคคล (Individualism) ของแต่ละสังคม ทฤษฎีของ เดอร์ไคม์ (Durkheim) กล่าวถึงสาเหตุหลักของอัตวินิบาตกรรมมี 2 ประการ คือ บुरณาการทางสังคม และข้อกำหนดทางสังคม (วีรพล กุลบุตร, 2540 : 67) ซึ่งการทำอัตวินิบาตกรรมอาจทำไปด้วยจุดมุ่งหมายและความเชื่อถือต่างๆ กัน เช่น ความเชื่อทางศาสนา เชื่อว่าเป็นทางหลุดพ้นจากความทุกข์ เชื่อว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า เพื่อไปเกิดใหม่ (สมภพ เรื่องตระกูล, 2543 : 76-77) ซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้อาจได้รับอิทธิพลจากแนวคิดที่เห็นว่าการมีชีวิตเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสัจธรรม อันเป็นแนวทางของศาสนาหรือปรัชญา

เมื่อเจอกับข่าวการฆ่าตัวตาย ต้องไม่ใช้การทักถ่มถึงคนคนหนึ่งที่กำลังคิดสั้น มันไม่เกิดประโยชน์เลย หรือการมองว่าเขาเป็นตัวปัญหา หรือด่าทอเขา คิดเช่นนี้ไม่ทำให้เกิดการแก้ปัญหาและยังสะท้อนถึงจิตใจอันโหดร้ายของพวกเขาเหล่านั้นอีกด้วย มนุษย์ควรเห็นใจและพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยดูแลกันให้ดีขึ้น ไม่ใช่ให้แย่งลง ลองนึกว่าถ้ามีคนที่ยกย่องชื่นชมตลอดเวลา สังคมจะเป็นอย่างไร บางคนอาจบอกว่าไม่ใช่ธุระอะไรที่จะต้องมาเห็นใจต่อคนที่คิดได้เพียงแค่นี้ อยากให้คนพวกนั้นจำคำนี้ไว้ว่า อย่าเพิ่งตัดสินใจจากบรรทัดฐานของตัวเอง คนเรามีทุกข์ ทุกข์อาจแตกต่างกันไปเราเปรียบเทียบเรื่องของเรากับเรื่องของเขาไม่ได้ ถึงเราจะไม่เข้าใจในความนึกคิดของคนที่ยกย่องชื่นชมชีวิตหรือสภาวะทางจิตใจของเขา การฆ่าตัวตายพบบ่อยขึ้นในสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากข่าวประจำวันทั้งในโทรทัศน์และตามหน้าหนังสือพิมพ์ เวลานี้สังคมไทยกำลังมีปัญหาการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าเมื่อไม่นานมานี้ ได้มีข่าวการฆ่าตัวตายหลายราย เริ่มด้วยนายอำเภอผูกคอตาย เศรษฐียิงตัวตายที่ลาดพร้าว นักศึกษาไปทำศัลยกรรมแล้วได้ผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวังฆ่าตัวตาย และแพทย์ รพ.ศิริราช กระโดดตึกตายด้วยวัยแค่ 29 ปี เมื่อเจอข่าวประเภทนี้และสิ่งหนึ่งที่ผุดขึ้นในสมองของผู้พบ

เห็นก็คือ ทำไมถึงฆ่าตัวตาย? เหตุเพราะอะไร? และคำตอบที่ได้ก็จะแตกต่างกันออกไปตามแต่สถานะและเหตุผล

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมบางทีก็เรียกว่าเป็นการปฏิเสธระบบปรัชญาเหตุผลนิยมแบบเดส์การ์ต หลักสำคัญปรัชญาลัทธินี้มีอยู่ว่า การมีอยู่ของมนุษย์มีมาก่อนลักษณะของมนุษย์ (Existence precedes essence) การมีอยู่ของมนุษย์ (เกิด) มีมาก่อนลักษณะของมนุษย์ หลักสำคัญของปรัชญานี้จะให้ความสำคัญแก่มนุษย์มากที่สุด มนุษย์มีเสรีภาพในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้ตามความพอใจและจะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เลือก มนุษย์เป็นผู้สร้างการเชื่อมโยงของพวกเขาเองกับโลก เสรีภาพและความรับผิดชอบจึงเป็นเป้าหมายหลักหรือสาระสำคัญมากของการดำรงอยู่ของมนุษย์ตามทัศนะปรัชญาอัตถิภาวนิยม

จากประเด็นดังกล่าวมาพบว่าปัญหาการฆ่าตัวตายถือเป็นประเด็นที่ผู้คนให้ความสนใจ ที่จะทำความเข้าใจถึงสาเหตุและเหตุผลสนับสนุนการเลือกตัดสินใจของคนคนหนึ่งในการกระทำการฆ่าตัวตาย เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบแนวคิดของปรัชญาสำนักอัตถิภาวนิยม

แนวคิดการฆ่าตัวตาย

แนวคิดของอีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) การฆ่าตัวตายแบบอีโกอิสติก (Egoistic Suicide) หรือการฆ่าตัวตายที่ยึดมั่นอยู่ในตัวตน (Individualistic) เป็นผลมาจากความอ่อนแอของความผูกพันระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม มีลักษณะดังนี้ (Lewis A. Coser, 2535 : 12)

1. ปัจเจกบุคคลขาดการเข้าร่วมกับวิถีชีวิตของกลุ่มอย่างเข้มข้น ดังนั้น ถ้าเขาจะฆ่าตัวตายก็จะได้ไม่ถูกยับยั้งจากความรู้สึกส่วนลึกที่มีความผูกพันหรือมีพันธะต่อผู้อื่น และเขาจะไม่คำนึงถึงผลจากการฆ่าตัวตายของเขาต่อกลุ่มหรือผู้อื่น
2. ปัจเจกบุคคลขาดความรู้สึกที่ต้องการจะทำให้ชีวิตของตนมีค่า ขณะเดียวกันก็มีลักษณะที่บุคคลนั้นมีความผูกพันกับคนรอบข้างน้อย
3. ปัจเจกบุคคลขาดการคำนึงทางด้านอารมณ์ความรู้สึกจากกลุ่ม ดังนั้น การขาดที่พึ่งทางใจและรู้สึกว่าไม่สามารถพึ่งพาผู้อื่นได้เมื่อต้องเผชิญปัญหา ทำให้ปัจเจกบุคคลรู้สึกโดดเดี่ยวและกลายเป็นบุคคลที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่สาเหตุการฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตายเพื่อตนเองจึงเป็นผลจากการขาดประสิทธิภาพในการผสมผสานความเป็นปัจเจกบุคคลกับสังคม รวมไปถึงการผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบุคคลและชีวิตครอบครัวด้วย ดังนั้นการฆ่าตัวตายเพื่อตนเองตามแนวคิดของเดอริคส์ ที่เชื่อว่าบุคคลนั้นมองว่าตนถูกแยกส่วนออกมาจากสังคม มีความรู้สึกที่ตนเองไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ สังคมมองไม่เห็นตัวเขา จึงฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าเขาไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ในสังคมต่อไป

ความหมาย

การฆ่าตัวตาย (suicide) ในภาษาละตินใช้คำว่า Suicidium ซึ่งมาจาก sui ตรงกับคำภาษาอังกฤษ คือ one's self หมายถึง ตนเอง รวมกับ caedere ในภาษาอังกฤษคือคำว่า to kill หมายถึง การฆ่า ส่วนภาษาไทยใช้คำว่า อหิวาตกกรรม หมายถึง การทำลายตนเองด้วยความตั้งใจและสมัครใจ นอกจากนี้ได้มีสถาบันและนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายได้ให้คำจำกัดความของการฆ่าตัวตายไว้หลายความหมาย ดังต่อไปนี้

จินตนา ยูนิพันธ์ กล่าวว่า หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตั้งใจทำให้ชีวิตของตนเองสิ้นสุดหรือตายลง (จินตนา ยูนิพันธ์, 2527 : 143) ซึ่งสอดคล้องกับ สุวทนา อารีพรรค ที่ชี้ให้เห็นว่า หมายถึง (สุวทนา อารีพรรค, 2542 : 525) การทำร้ายตนเองโดยวิธีการต่างๆ เพื่อจุดประสงค์ให้ผู้กระทำได้เสียชีวิตลงอย่างที่ต้องการ” ทอม แอล โบแชมป์ (Tom L. Beauchamp) ได้นิยามความหมายของการฆ่าตัวตาย ไว้ว่า “การกระทำที่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจงใจนำมาซึ่งความตายของเขาและเธอในสภาพที่ผู้อื่นมิได้บังคับเขาและเธอให้กระทำการดังกล่าว”(David J. Mayo., 1982 : 99)

สรุปได้ว่า การฆ่าตัวตาย หมายถึง การที่บุคคลฆ่าตัวเองโดยเจตนา หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นเหตุให้ตนเองถึงแก่ความตายโดยเจตนา เป็นการกระทำโดยความตั้งใจและมีความประสงค์ที่จะจบชีวิตของตนเองในสภาพที่ผู้อื่นมิได้บังคับเขาและเธอให้กระทำการดังกล่าว ซึ่งจะได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นเหตุให้บุคคลมีแนวคิดเช่นนั้นในประเด็นต่อไป

สาเหตุของปัญหา

การตัดสินใจฆ่าตัวตายของคนๆ หนึ่งเป็นผลมาจากหลายสาเหตุรวมๆ กัน มิได้เกิดจาก สาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ในสังคมปัจจุบันพบว่าการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ อันเป็นเหตุผลเฉพาะผู้กระทำเองได้ลงมือกระทำการปลิดชีวิตตนเอง ดังจะพบในกลุ่มผู้ที่ฆ่าตัว

ตายอันเกิดจากสภาวะทางจิต เช่น กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มที่ผิดหวังจากความรัก กลุ่มคนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้กระทำการปลิดชีวิตตนเองลงไป สิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมที่ต้องนับว่าเป็นการฆ่าตัวตาย คือการฆ่าตัวตายเป็นความพยายามที่จะสร้างความตายให้กับตัวเองและเป็น “เจตนามากกว่าผลสืบเนื่องในธรรมชาติ” เงื่อนไขเหล่านี้บ่งชี้ว่าการฆ่าตัวตายต้องเป็นไปตามความตั้งใจของแต่ละบุคคล ซึ่งความตั้งใจนี้เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความปรารถนาของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับการกระทำการฆ่าตัวตาย ซึ่งมีหลายปัจจัยที่มีบทบาทในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจว่าจะฆ่าตัวตายหรือไม่ เกือบทุกคนมีประสบการณ์หรือเคยมีความคิดถึงการฆ่าตัวตาย ความคิดฆ่าตัวตายมีหลายสาเหตุย่อยที่สุดความคิดฆ่าตัวตายเป็นผลมาจากความรู้สึก เช่น คุณไม่สามารถรับมือเมื่อคุณกำลังเผชิญกับสิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นสถานการณ์ที่ครอบงำชีวิต ถ้าคุณไม่หวังในอนาคตคุณอาจคิดว่าการฆ่าตัวตายเป็นทางออกที่ผิดพลาด คุณอาจพบวิสัยทัศน์อันมืดมิดซึ่งอยู่ในช่วงวิกฤตที่คุณเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นเพียงวิธีเดียวเท่านั้น ซึ่งสาเหตุการฆ่าตัวตายถ้ามองกันลึกๆ แล้วคงเป็นผลพวงมาจากความทุกข์ในจิตใจอันเกิดจากปัญหา หรือปัจจัยต่างๆ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คนตัดสินใจฆ่าตัวตายอาจมาจากหลายปัจจัยรวมกัน เช่น คนที่ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ย่ำแย่ เกิดภาวะความเครียดจึงเป็นเหตุให้ฆ่าตัวตาย หรือแม้แต่คนที่มีภาวะทางจิตไม่สามารถเข้ากับสังคมได้จึงคิดปลิดตัวออกจากสังคมด้วยการฆ่าตัวตาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการฆ่าตัวตายนี้นั้นมักจะก่อตัวขึ้นเจียบๆ ภายในจิตใจของบุคคลมานานมากแล้ว ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรม ทศนคติ และความเชื่อ ต่อการดำเนินชีวิต

ผลกระทบจากการฆ่าตัวตาย

ปัญหาฆ่าตัวตายเปรียบเป็นยอดภูเขาของปัญหาสุขภาพจิต จัดเป็นปัญหาสุขภาพจิตขั้นรุนแรงที่สุดของปัญหาสุขภาพจิตทั้งหมด โดยประเด็นพฤติกรรมฆ่าตัวตายไปมีความเกี่ยวข้องกับไปกับวัฒนธรรม วิธีดำเนินชีวิต ค่านิยมของบุคคลในชุมชน และความเชื่อบางประการทางด้านสุขภาพ ซึ่งผลกระทบของการฆ่าตัวตาย มีผลกระทบกว้างขวางทั้งต่อบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากการฆ่าตัวตายได้ 3 ด้าน คือ

1. สูญเสียทรัพยากรบุคคล และเศรษฐกิจของประเทศ
2. สุขภาพจิตของคนใกล้ชิด เพราะอาจเป็นเสมือน トラบาปในใจของผู้ใกล้ชิดไปตลอดชีวิต

3. เป็นเครื่องบ่งชี้สภาพของสังคม โดยเฉพาะสภาวะความผูกพันของคนในสังคม การฆ่าตัวตายแม้จะเป็นสิ่งที่มีมาแต่โบราณแต่ก็มิได้มีการศึกษาพฤติกรรมอันสวนทางกับความต้องการอยู่รอดตามธรรมชาตินี้อย่างเป็นระบบมานานพอในวรรณกรรมนิยายหรือประวัติศาสตร์ การทำลายชีวิตตัวเองมักเป็นการแสดงออกถึงความเสียสละให้แก่ผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจไม่เป็นเช่นนั้นในชีวิตจริงและเนื่องจากแนวโน้มสังคมในปัจจุบัน มีสถิติการฆ่าตัวตายหรือพยายามกระทำสูงขึ้นทุกที จุดที่เราควรพึงเล็งก็คือ เหตุใดคนจึง “นิยม” ฆ่าตัวตายมากขึ้น เบื้องหลังมีความสุขยิ่งขึ้นจริงหรือ โดยคนรอบข้างและสังคมต่างพยายามหาเหตุผลเพื่อตัดสินการกระทำนั้นว่าเหมาะสมหรือไม่ ดังปรากฏแนวคิดของคนในสังคมทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยการอ้างเหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตนเอง กล่าวคือ

กรณีการฆ่าตัวตายที่ไม่เข้าท่า

1. ทิ้งภาระไว้ให้คนอื่น เช่น หนี้สิน ปัญหาครอบครัว งานที่ค้างค้ำ อย่างนี้เรียกตายหนีปัญหา
2. ตายโดยก่อความเดือดร้อนให้คนอื่น เช่น ไปโดดให้รถชนตาย ไปตายในห้องเช่า ไปโดดตึกของคนอื่น อันนี้เรียกตายไม่รับผิดชอบ
3. ตายเพื่ออารมณ์ประเภท โกรธ หลง ประชดคนอื่น อันนี้เรียกตายเปล่า

กรณีการฆ่าตัวตายที่ควรแก้เหตุ

1. ถ้าแบบว่าป่วยหนักด้วยโรคที่รักษาไม่ได้ ไม่อยากทรมานต่อไปแล้ว
2. อยากจบชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี สมมติว่าประสบอุบัติเหตุจะต้องกลายเป็นเจ้าชายนินทรา ก็ขอให้ถอดเครื่องช่วยหายใจซะ ขอตายอย่างมนุษย์ ไม่ใช่ผัก
3. ตายในหน้าที่ เพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่พอให้เสียสละ เช่น พกทหาร ตำรวจ
4. ชีวิตหมดทางออกแล้วจริงๆ การตายนั้นจะช่วยยุติปัญหาได้จริงๆ

แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นลัทธิปรัชญาที่เกิดขึ้นหลังสุด มีแนวความคิดที่น่าสนใจและท้าทายต่อการแสวงหาของนักปรัชญาในปัจจุบัน Existentialism มีความหมาย ตามศัพท์ คือ Exist แปลว่าการมีอยู่ เช่น ปัจจุบันมีมนุษย์อยู่ก็เรียกว่า การมีมนุษย์อยู่หรือ Exist ส่วนไดโนเสาร์ไม่มีแล้ว ก็เรียกว่ามันไม่ Exist คำว่า Existentialism จึงหมายความว่า มีความเชื่อในสิ่งที่มีอยู่จริงๆ เท่านั้น (The world of existing) ปรัชญาอัตถิ

ภาวนิยมแม้จะถูกมองว่าเป็นเพียงกระแสทางความคิดของนักคิดที่ปฏิเสธ คือไม่เห็นด้วยกับระบบคิดและค่านิยมทางสังคมที่เริ่มมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2551 : 12) แต่ก็ถือว่ามีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิถีชีวิตของผู้คนที่ดูเหมือนจะสับสนและไร้สาระกันขึ้นทุกทีในสังคมโลกปัจจุบัน ปรัชญาอรรถิภาวนิยมบางทีก็เรียกว่าเป็นการปฏิเสธระบบปรัชญาเหตุผลนิยมแบบเดส์การ์ต ที่สำคัญปรัชญาลัทธินี้มีอยู่ว่า การมีอยู่ของมนุษย์มีมาก่อนลักษณะของมนุษย์ (Existence precedes essence) การมีอยู่ของมนุษย์ (เกิด) มีมาก่อนลักษณะของมนุษย์ ที่สำคัญของปรัชญานี้จะให้ความสำคัญแก่มนุษย์มากที่สุด มนุษย์มีเสรีภาพในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้ตามความพอใจและจะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เลือก ถ้าพิจารณาถึงอรรถิภาวนิยมในแง่สาขาของปรัชญาจะได้ดังนี้

อภิปรัชญา ความจริงเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลจะพิจารณา และกำหนดว่าอะไรคือความจริง ความเป็นจริงคือสถานะที่มีอยู่จริง

ญาณวิทยา การแสวงหาความรู้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลที่จะเลือกสรรว่า “ความรู้ของตนจะเป็นอย่างไร” การเรียนรู้ตามแบบวิธีต่างๆ หรือความรู้ประเภทต่างๆ มีลักษณะเป็น “ของส่วนตัว” สำหรับแต่ละคน เมื่อนำความรู้มารวมๆ กันไว้จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องเลือก เชื่อและยอมรับความรู้นั้นโดยตนเอง ไม่มีการชี้แนะหรือการบังคับ หรืออาจจะเลือกที่จะไม่เชื่อและไม่ยอมรับอันใดเลยก็ได้ เป็นเสรีภาพส่วนบุคคลนั้นคือ มีเสรีภาพเลือกที่จะไม่เลือกก็ได้มนุษย์แต่ละคนรับผิดชอบในความรู้ของตนเอง ความรู้ของเอกัตบุคคลเป็นความรู้ประเภท “หยั่งรู้เอง” ความรู้เกิดขึ้นและเป็นไปตามความรู้สำนึกของแต่ละคน เป็นไปตามประสบการณ์และแนวทางดำเนินชีวิตที่แต่ละบุคคลได้เลือกและวางแผนไว้แล้วสำหรับตนเอง สารสำคัญของอรรถิภาวนิยมในเรื่องนี้ รู้จักรอบรู้สามารถตัดสินใจปัญหาหลายอย่างด้วยตนเอง

จริยศาสตร์ ทุกคนมีเสรีภาพที่จะเลือกค่านิยมที่ตนเองพอใจด้วยความสมัครใจ แนวทางจริยธรรมของอรรถิภาวนิยม คือ

1. ปฏิเสธที่จะประพฤติดิปฏิบัติตามกฎสมบูรณ์ (Absolute law) ใดๆ เพราะจะทำให้เสียเสรีภาพในการเลือก
2. คุณค่าของจริยธรรม คือ คุณค่าที่เราเลือกขึ้นมาเอง การกระทำใดๆ ลงไปเป็นการเลือกของเราเอง

สุนทรียศาสตร์ ความงามนั้นบุคคลจะเป็นผู้เลือกและกำหนดเอง โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้อื่นเข้าใจ ให้เสรีภาพของเอกัตบุคลที่จะเลือกและกำหนดสุนทรียะของตนเองซึ่งคุณค่านั้นมีได้มาจากปัจจัยหรือข้อกำหนดภายนอกตัวบุคคล

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเล็งเห็นว่าแก่นแท้หรือสาระของมนุษย์ คือ เสรีภาพ ซึ่งหมายความว่า มนุษย์เกิดมาโดยไม่มีอะไรเป็นสมบัติติดตัวมา แก่นแท้หรือสาระของมนุษย์ คือ การไม่มีอะไรเลยมาแต่เกิดที่จะเรียกได้ว่าเป็นมนุษย์ ถ้ายอมเรียกความไม่มีหรือสูญตานั้นว่าสาระได้ก็ให้เรียกต่อไป แต่ถ้าถือว่าเป็นคำพูดที่ไร้สาระก็ขอให้พูดใหม่ว่ามนุษย์ไม่มีสาระ แต่มีเพียงความมีอยู่หรืออัตถิภาวะ (Existence) อย่างบริสุทธิ์ ซึ่งทำให้มนุษย์แต่ละคนต้องสร้างตัวเองขึ้นมาจากการไม่มีอะไรเลยในขณะแรกเกิดตามลำดับโดยการตัดสินใจเลือก

นักอัตถิภาวนิยมฝ่ายที่ยังมีศรัทธาต่อศาสนาเห็นว่า แนวทางการแก้ปัญหาของลัทธิอัตถิภาวนิยมนี้ เหมาะสมที่สุดแล้วสำหรับมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน หากแต่เห็นว่าการแก้ไขโดยไม่มีศาสนานั้นจะได้ผลไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะขาดสิ่งบันดาลใจที่สำคัญที่สุดสำหรับจิตใจมนุษย์ สำหรับฝ่ายที่ไม่พึ่งศาสนามีสุทศนะต่อมนุษย์เกินไป คือ ลืมคิดถึงแง่มุมมนุษย์ทุกคนมีกิเลส การที่เชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อถืออัตถิภาวนิยมแล้วจะรู้จักรับผิดชอบกันอย่างสมบูรณ์โดยอัตโนมัติ นั้น เป็นความหวังที่ไม่น่าจะหวังได้จริงจึงต้องอาศัยศาสนาช่วยจูงใจและช่วยขัดเกลากิเลสไปในตัวจึงจะสำเร็จสมประสงค์

สรุปว่าปรัชญาอัตถิภาวนิยมไม่ใช่ระบบปรัชญาหรือระบบความคิดไม่มีระบบปรัชญาที่ตายตัวแน่นอน แต่แนวคิดอัตถิภาวนิยมอยู่ที่การคิดอย่างปรัชญา คือการตระหนักในปัญหาด้วยตนเอง และตัดสินใจยึดถือคำตอบด้วยการตัดสินใจของตนเอง นักปรัชญาที่แท้จะต้องขบคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตระหนักและเชื่อมั่นในความคิด เหตุผลของตน เป็นปรัชญาที่ให้ ความสำคัญแก่มนุษย์ว่ามีความสำคัญสูงสุด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถเลือกกระทำสิ่งใดๆ ได้ตามความพอใจ แต่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำ

ชีวิตในทัศนะปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมพยายามศึกษามนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล (Individual) ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และตายไป ไม่ได้สนใจมนุษย์ในฐานะเป็นตัวแทนของมนุษยชาติ และไม่สนใจมนุษย์ในรูปแบบนักชีววิทยา และนักจิตวิทยา และมีใช้มนุษย์ในอุดมคติ ชาร์ตริกกล่าวว่า

“อัตถิภาวนิยมคือมนุษยนิยม” คำว่า“มนุษยนิยม” ของนักอัตถิภาวนิยมไม่ใช่เป็นลัทธิบูชามนุษย์ เพราะมิได้ถือว่ามนุษย์เป็นจุดหมายปลายทาง มิได้ถือว่าความสูงส่งของมนุษย์อยู่ที่ผลสำเร็จ แต่ถือว่ามนุษย์ต้องสร้างตัวเขาเองอยู่ตลอดเวลา ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์อยู่ที่การสร้าง ไม่ใช่อยู่ที่ผลสำเร็จ อยู่ที่ปัจจุบัน มิใช่อยู่ในอดีตหรืออนาคต (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 134) นักอัตถิภาวนิยมถือว่ามนุษย์เกิดมาในโลก (comes into the world) ที่ล้อมรอบไปด้วยวัตถุที่มีความสำคัญหรือเต็มเปี่ยมไปด้วยความหมาย พวกเขาจึงเชื่อว่ามนุษย์เหมือนกับสสารอื่นในจักรวาลตรงที่ต่างก็มีฐานะเป็นสิ่งที่มิได้อยู่เหมือนกัน แต่ลำพังเพียงภาวะที่ว่ามันไม่ช่วยให้มนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมายได้ ค่าของมนุษย์อยู่ที่ภาวะอันหนึ่งที่เรียกว่า “การรู้จักตนเอง” สิ่งนี้คือศักยภาพที่จะพัฒนาไปในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลายไม่มีขีดจำกัด (สมภาร พรหมทา, 2538 : 124) มนุษย์จึงเป็นอนาคตของมนุษย์ คือไม่มีสิ่งใดจะมาแทนที่ของมนุษย์ได้ ชาร์ตร์บอกว่า “มนุษย์คือผู้สร้างตัวเขาเอง” นั่นคือมนุษย์มิได้เป็นอะไรอย่างอื่นเลย แต่เป็นสิ่งที่เขาทำให้ตัวเอง เพราะมนุษย์มีทางเลือกด้วยตัวเอง เพื่อที่จะเป็นสิ่งที่เขาทำให้ตัวเอง และพวกเขาจะต้องรับผิดชอบต่อการดำรงอยู่ของตัวเอง ลักษณะนี้จะทำให้มนุษย์ทุกคนตระหนักถึงสิ่งที่เขาเป็นและจะทำให้เขาต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการมีอยู่หรือการดำรงอยู่ (existence) จะมุ่งความหมายไปที่การมีอยู่ของมนุษย์เท่านั้น

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจะช่วยให้มนุษย์ได้ตระหนักรู้ถึงอิสรภาพของตัวเองและเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้พัฒนาตัวเองไปตามเป้าหมายที่อยากจะเป็น นั่นคือทำให้มนุษย์ได้รู้จักเป้าหมายของชีวิตและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ว่าเป็นผู้มีเสรีภาพ ท่ามกลางสถานการณ์มากมายที่ใครๆ จะกระทำการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันนี้ได้ ให้มนุษย์เข้าใจว่าตัวเองเป็นตัวแทนของความอิสระทั้งปวง ให้เข้าใจว่ามนุษย์ไม่ได้มีข้อจำกัดภายนอกไม่มีอำนาจใดที่สำคัญ ไม่มีรูปแบบที่อะไรกำหนดไว้อย่างตายตัวสำหรับการดำรงอยู่ของมนุษย์อีกต่อไป มนุษย์เป็นผู้สร้างการเชื่อมโยงของพวกเขาเองกับโลก เสรีภาพและความรับผิดชอบจึงเป็นเป้าหมายหลักหรือสาระสำคัญมากของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เรามีอิสรภาพ (Freedom) ที่จะแสวงหากฎเกณฑ์และความหมายให้ชีวิตของตนเอง (Meaning of life) มีอิสรเสรีภาพเฉพาะตัว ปรัชญาอัตถิภาวนิยมมีทัศนะเรื่องธรรมชาติมนุษย์ ว่า

1. มนุษย์มีคุณค่าเอกลักษณ์เฉพาะตน ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี บุคคลต้องให้ความสำคัญกับตนเองเท่าๆ กับให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ต้องรู้จักและสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ตามลำพัง บุคคลอาจสูญเสียความเป็นตัวเองโดยดำเนินชีวิตตาม

ความคาดหวังของผู้อื่นหรือดำรงชีวิตตามที่ผู้อื่นกำหนด ค้นหาความนิยมจากคนสำคัญของโลก มากกว่าค้นหาคำตอบภายในตนเอง พยายามสร้างความพึงพอใจให้คนอื่นยอมรับ

2. มีเสรีภาพในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองเมื่อมนุษย์ขาดเสรีภาพทางสังคมแต่มาสามารถตัดดีศรีความเป็นมนุษย์ลงได้ สิ่งแวดล้อมไม่ได้กำหนดตัวเราแต่เราเป็นผู้กำหนดตัวเราเองว่าจะยอมแพ้หรือต่อสู้ การดำรงชีวิตที่ไม่แท้จริงคือการกล่าวโทษตำหนิสิ่งแวดล้อม และการเลือกนั้นต้องมีความรับผิดชอบด้วยเหมือนผู้สร้างชีวิตและสร้างปัญหาให้ตนเอง

3. มนุษย์มีความตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง ตัดสินใจสร้างทางเลือกได้อย่างอิสระ หากเลือกจากความเห็นของคนอื่นเขากำลังแสวงหาการยอมรับจากผู้อื่นแทนที่จะเป็นตัวของตัวเอง

4. มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่มีสังคมและสิ่งแวดล้อม

5. มนุษย์ไม่ใช่ตัวตนที่คงที่มีความยืดหยุ่นและวิวัฒนาการตลอดเวลา

6. ชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมาย บุคคลมีการแสวงหาความหมายของชีวิต ความต้องการความหมายของชีวิตเป็นแรงจูงใจอันดับแรกของมนุษย์ มนุษย์พร้อมที่จะเผชิญกับความยากลำบากต่างๆ トラบที่เขามองเห็นความหมายในสิ่งนั้น

ลักษณะทั่วไปของปรัชญาอัตถิภาวนิยม มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปมากกว่าเรื่องอื่น ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกภาพมากกว่าสภาพทุกคนมีเสรีภาพในการเลือกแล้วสิ่งที่ต้องตามมาด้วยเสมอคือความรับผิดชอบ อัตถิภาวนิยมมีทัศนะว่ามนุษย์ต้องรับผิดชอบในการกระทำทุกอย่างที่ตัวเองทำ และต้องไม่โทษคนอื่นหรือสิ่งภายนอกในทุกๆ เรื่องที่เกิดขึ้นกับเรา แนวคิดเรื่องชีวิตในทัศนะปรัชญาอัตถิภาวนิยมเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงความจริงแท้ของมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นคือ

1. **ธรรมชาติของมนุษย์** ธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์ คือ สิ่งมีชีวิตที่มีอยู่และเป็นอยู่ในโลกนี้ โดยความมีอยู่เป็นสิ่งที่มาก่อนสารัตถะ เป็นความมีอยู่อย่างว่างเปล่า ไม่สามารถจะเติมให้เต็มได้ ไม่ว่าจะด้วยใครหรือวิธีใดๆ ส่วนสารัตถะ หมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่บุคคลจำเป็นต้องครอบครองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งเป็นผลมาจากจิตสำนึกอันเป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่มีความสามารถในการตระหนักรู้และแยกแยะสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และจิตสำนึกนี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถตระหนักรู้ได้อยู่ภายในใจถึงความว่างที่มีอยู่ของชีวิตตน และเมื่อผนวกเข้ากับธรรมชาติอีกประการหนึ่งคือ ความปรารถนาในความ

สมบูรณ์ จึงทำให้มนุษย์พยายามที่จะแสวงหาสาระดีมาเติมลงในช่องว่างที่มีอยู่ แต่ด้วยสาระดีที่แสวงหาได้นั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล จึงทำให้มนุษย์มีความแตกต่างที่เป็นเฉพาะตนอย่างหลากหลายไม่สามารถทดแทนกันและกันได้ อย่างที่เรียกกันว่า ความเป็นปัจเจก และด้วยสาระดีที่ถูกเติมเข้ามาอยู่เสมอ จึงทำให้ชีวิตมีความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยหยุดนิ่งอยู่ตลอดเวลาจนกว่าจะดับสูญหรือตาย

2. คุณค่าของชีวิต คุณค่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ และเป็นหนึ่งในความสุขที่มีอยู่มากมายที่มนุษย์ต้องการ ที่เปรียบเสมือนพลังในขับเคลื่อนชีวิตของมนุษย์ให้เดินทางไปตราบนานเท่านานที่ยังมีลมหายใจ แต่ในขณะที่เดียวกันก็อาจพลิกผันกลับมาเป็นเครื่องสังหารมนุษย์ได้ด้วยเช่นกัน หากคุณค่าที่บุคคลนั้นยึดถือไว้มีอันต้องเปลี่ยนแปลงหรือสูญสลาย แต่อย่างไรเสีย คุณค่าหรือความหมายของชีวิตก็ยังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งคุณค่าที่แต่ละคนยึดถือย่อมแตกต่างกันไปในสองลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น ทรัพย์สิน เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เป็นต้น และลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น แนวคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ เป็นต้น

3. ความตาย ความตายเป็นสถานะที่เป็นความจริงของทุกชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับชีวิตเปรียบได้กับเงาที่เกิดขึ้นเสมอเมื่อมีแสงส่องกระทบวัตถุ สร้างความรู้สึกสะอึกหวาดกลัวให้กับมนุษย์ทุกครั้งที่ได้ตระหนักถึง แต่ชีวิตและความตายมิได้หมายถึงสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวมนุษย์ เพราะความตายเป็นสิ่งที่คู่กันหรือเป็นสิ่งเดียวกันกับชีวิต ความหมายของความตายก็คือความหมายของชีวิต ชีวิตและความตายคือภาวะเดียวกัน ความตายที่มีอยู่ในทุกๆ ขณะ และมีอยู่ก่อนปรากฏการณ์ของตัวมันเองในฐานะปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของชีวิต ความตายเป็นเพียงการสิ้นสุดลงของกระบวนการสร้างความหมายและคุณค่าต่างๆ ของมนุษย์การให้ความหมายแก่ความตายมีค่าเท่ากับการให้ความหมายและคุณค่าแก่ชีวิต

มุมมองอัตถิภาวนิยมต่อการฆ่าตัวตาย

ความตายเป็นสิ่งที่ทุกชีวิตต้องประสบไม่วันใดก็วันหนึ่ง มนุษย์นั้นมีทัศนคติหรือมุมมองต่อความตายที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปแล้วแต่บริบททางสังคมและพื้นฐานความเชื่อของบุคคลนั้นๆ ปรัชญาอัตถิภาวนิยมมีทัศนะต่อความตายว่าเป็นสถานะที่เป็นความจริงของทุกชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับชีวิตเปรียบได้กับเงาที่เกิดขึ้นเสมอเมื่อมีแสงส่องกระทบวัตถุ สร้างความรู้สึกสะอึกหวาดกลัวให้กับมนุษย์ทุกครั้งที่ได้ตระหนักถึง แต่ชีวิตและ

ความตายมิได้หมายถึงสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวมนุษย์ เพราะความตายเป็นสิ่งที่คู่กันหรือเป็นสิ่งที่เดียวกันกับชีวิต ความหมายของความตายก็คือความหมายของชีวิต ชีวิตและความตายคือภาวะเดียวกัน ความตายที่มีอยู่ในทุกๆ ขณะ และมีอยู่ก่อนปรากฏการณ์ของตัวมันเองในฐานะปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของชีวิต ความตายเป็นเพียงการสิ้นสุดลงของกระบวนการสร้างความหมายและคุณค่าต่างๆ ของมนุษย์การให้ความหมายแก่ความตายมีค่าเท่ากับการให้ความหมายและคุณค่าแก่ชีวิต

การฆ่าตัวตายเป็นลักษณะของการตายอีกวิธีหนึ่ง แต่เป็นการตายที่บุคคลเลือกปฏิบัติต่อตนเองอันเนื่องมาจากเหตุผลส่วนบุคคล คนบางคนแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย นั้นมิใช่เพื่อแสดงสัจจะอันเป็นแก่นสาร แต่เพื่อแสดงให้เห็นว่าชีวิตเป็นสิ่งมีค่า เขายอมสละชีวิตเพื่อบอกกับผู้ที่อยู่ข้างหลังถึงคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่อธิบายด้วยเหตุผลไม่ได้ ในทัศนะชาวอรรถิภาวนิยมมองการดำเนินชีวิตว่าเป็นไปเพื่อการแสวงหาสาระัตถะของชีวิต ซึ่งการแสวงหานี้ต้องเป็นไปตามหลักการของเสรีภาพ โดยมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการเลือก และจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกของตนเอง ดังนั้นการฆ่าตัวตายในทัศนะปรัชญาอรรถิภาวนิยมจึงเป็นการเลือกที่เกิดขึ้นจากตัวผู้กระทำเอง ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์การฆ่าตัวตายใน 2 ทัศนะ คือ

ทัศนะเห็นด้วย

เมื่อคนคนหนึ่งตัดสินใจเลือกยุติการดำเนินชีวิตของตนเองด้วยการฆ่าตัวตายนั่นเขาอาจมีเหตุผลส่วนตัว เพราะปรากฏว่าการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นแม้กับบุคคลที่มีการศึกษา ดังนั้นการที่เราจะตัดสินเขาว่าเป็นคนสิ้นคิดนั้นคงไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้องเสมอไป เพราะการฆ่าตัวตายเป็นหลายสาเหตุ เช่น การฆ่าตัวตายเพื่อเสียสละเหมือนพวกสายลับในหนึ่งเวลาถูกจับได้ ฆ่าตัวตายเพื่อชดใช้บางอย่างเหมือนพวกขามูไร ฆ่าตัวตายเพื่อหนีความเจ็บปวดสาหัส ฆ่าตัวตายเพื่อประท้วงรัฐบาล เป็นต้น หรือแม้แต่คนที่ฆ่าตัวตายเพราะอยู่ๆ รู้สึกขี้เกียจมีชีวิตอยู่ต่อไป ซึ่งแนวคิดนี้นักปรัชญาอรรถิภาวนิยมมองว่าเมื่อชีวิตหาสาระัตถะไม่ได้ก็สมควรที่จะยุติการดำเนินชีวิตนั่นเอง โดยมองว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง และมีเสรีภาพที่จะเลือกในสิ่งที่ตนสนใจหรือต้องการ กล่าวได้ว่า “ชีวิตเป็นไปตามที่ตนสร้างขึ้น” มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่าสิ่งใดที่เขาจะกระทำหรือสิ่งใดที่เขาจะไม่กระทำ มนุษย์มีอิสระที่จะเป็นในสิ่งที่เขาต้องการ การมีอิสระในการเลือกไม่ได้เป็นสิ่งที่ประกันว่าสิ่งที่เขาเลือกนั้นจะดีสำหรับเขา หากผู้ฆ่าตัวตายได้ใช้เหตุผลคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ก่อนฆ่าตัวตายแล้วจริงๆ ก็ไม่อาจนับว่าเป็นการกระทำตามอำเภอใจ เพราะถ้าการกระทำนั้นประกอบด้วยเหตุและผลก็ถือเป็นสิทธิในการเลือกชะตาชีวิตตัวเองที่คนอื่นต้องเคารพ เช่น การฆ่าตัวตายแบบการุณยฆาตตามคำร้องขอของคนไข้กรณีที่ป่วยเป็นโรคอันไร้หนทางเยียวยา ซึ่งเหตุผลของการเลือกที่จะจบชีวิตของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไป เราไม่อาจตัดสินได้ว่าเหตุผลแบบไหนดีหรือไม่ดี สำหรับการเลือกตัดสินใจในการฆ่าตัวตายนั้นปรัชญาอัตถิภาวนิยมยอมรับความเป็นปัจเจกบุคคลมีอิสระทางความคิดและการสร้างสรรค์โดยมองว่าตัวบุคคลหนึ่งคนสำคัญเท่าๆ กัน อย่างเสมอภาค ไม่มีใครสูงต่ำ ดีเลวไปกว่ากัน ดังนั้นการฆ่าตัวตายจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลและรับผิดชอบการกระทำด้วยตนเอง หากทุกคนเลือกมองที่เหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนั้น การที่จะตัดสินใจเหตุการณ์การฆ่าตัวตายว่าเป็นเรื่องที่ผิดและประณามผู้ว่าตัวตายว่า “คิดสั้น” คงไม่เกิดขึ้น

จากที่กล่าวมานั้นผู้เขียนไม่ได้มีทัศนคติในการสนับสนุนการฆ่าตัวตายแต่อย่างใด แต่เพื่อเสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะแนวคิดของนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม เช่น ฌอง ปอล ซาร์ตร์ อัลแบร์ต กามูส์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้ในการปลิดชีพของตนเองด้วยการฆ่าตัวตาย และทำความเข้าใจในเรื่องของชีวิตในฐานะที่เราเป็นเจ้าของชีวิตและมีอิสรภาพในการดำเนินชีวิตนั่นเอง ซึ่งเมื่อกล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหการฆ่าตัวตายเราในฐานะคนรอบข้างควรหยิบยกเอาเหตุผลที่ดีกว่าให้เขาเหล่านั้นได้พิจารณาในการมีชีวิตอยู่และเลิกลี้ภัยความคิดในการฆ่าตัวตายนั่นเสีย

ทัศนคติไม่เห็นด้วย

การฆ่าตัวตายเป็นปัญหาที่หลายประเทศประสบและเร่งหาแนวทางแก้ไข เพราะผลกระทบของการฆ่าตัวตายนับว่าส่งผลในหลายด้าน เช่น สังคม เศรษฐกิจ สุขภาพจิต เป็นต้น ซึ่งการป้องกันนั้นมีแนวคิดไม่เห็นด้วยที่บุคคลเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยให้เหตุว่าเป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัวทิ้งภาระไว้ให้คนอื่น เช่น หนี้สิน ปัญหาครอบครัว งานที่คั่งค้าง อย่างนี้เรียกตายหนีปัญหา เป็นลักษณะของการตายโดยก่อความเดือดร้อนให้คนอื่น เช่น ไปโดดให้รถชนตาย ไปตายในห้องเช่า ไปโดดตึกของคนอื่น อันนี้เรียกตายไม่รับผิดชอบ เป็นการตายเพื่ออารมณ์ประเภท โกรธ หลง ประชดคนอื่น ดังนั้นจะเห็นว่าแนวคิดไม่เห็นด้วยกับการฆ่าตัวตายนับว่าให้เหตุผลว่า การตายลักษณะดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบในหลายด้าน มนุษย์ไม่ควรคิดว่าการตายเป็นการสิ้นสุดของการดำเนินชีวิตเท่านั้น เพราะกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการมีชีวิตนั้นย่อมมีเหตุผลในตัวของมันเอง

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจัดได้ว่าเป็นปรัชญาของปัจเจกบุคคล ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลได้แสวงหา ความหมายให้แก่ชีวิตของตนโดยการไตร่ตรอง และหาเหตุผลให้กับตัวเองว่าตัวเขานั้นมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร อัตถิภาวนิยมยืนยันว่ามนุษย์มิได้ถูกสร้างมาเรียบร้อย แต่มนุษย์สร้างตัวมนุษย์เองโดยไม่ได้เป็นไปตามอะไรทั้งนั้น แต่เป็นไปตามความคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้นอยู่กับตัวเขาเองตามการเลือกของเขาเอง ดังนั้นเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อการกระทำในสิ่งที่ตนเลือก จึงกระตุ้นให้คนเป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองเต็มที่ แต่ไม่ได้หมายความว่ารับผิดชอบเฉพาะตนเองเท่านั้นจะต้องรับผิดชอบต่อทุก ๆ คนด้วยอุดมคติ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ 2 อย่างคือ

1) ความสัมพันธ์กับตัวเอง คือ มนุษย์สามารถเลือกให้ตัวเองมีบทบาทที่จะทำหรือจะเป็นอะไรได้ในสังคม และตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่มนุษย์จะต้องพิจารณาสร้างบุคลิกภาพของตรอยู่เสมอ

2) ความสัมพันธ์ของเขากับคนอื่น ๆ ในฐานะที่ร่วมอยู่ในสถานการณ์ของสังคมมนุษย์ด้วยกัน เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้

ดังนั้นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมองว่าการดำเนินชีวิตเป็นไปเพื่อการค้นหาสาระัตถะของชีวิตนั่นเอง และมองว่าการฆ่าตัวตายเป็นการใช้เสรีภาพมากเกินไปจนเกินขอบเขต หรือตามความพอใจของตนเองมากเกินไป เพราะการฆ่าตัวตายไม่ใช่ทางออกของปัญหาต่างๆ และยังก่อให้เกิดผลกระทบตามมาด้วย ดังนั้นการเลือกที่จะจบชีวิตของตนเองนั้นจึงเป็นเหตุผลส่วนตัวจนลืมมองความรับผิดชอบต่อคนอื่น ๆ และต่อสังคมอีกด้วย เป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงเหตุผลในฐานะความสัมพันธ์ของเขากับคนอื่น ๆ จนทำให้สังคมโดยส่วนรวมเกิดความเสียหาย อันเป็นผลกระทบมาจากการเลือกกระทำการฆ่าตัวตายนั่นเอง

สรุป

การฆ่าตัวตาย หมายถึง การที่บุคคลฆ่าตัวเองโดยเจตนา หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นเหตุให้ตนเองถึงแก่ความตายโดยเจตนา เป็นการกระทำด้วยความตั้งใจและมีความประสงค์ที่จะจบชีวิตของตนเองในสภาพที่ผู้อื่นมิได้บังคับ โดยสาเหตุที่ทำให้คนตัดสินใจฆ่าตัวตายอาจมาจากหลายปัจจัยรวมกัน เช่น คนที่ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ย่ำแย่ เกิดภาวะความเครียดจึงเป็นเหตุให้ฆ่าตัวตาย หรือแม้แต่คนที่มีความทางจิตไม่สามารถเข้ากับสังคมได้จึงคิดปลิดตัวออกจากสังคมด้วยการฆ่าตัวตาย ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเป็น

ปรัชญาที่ให้ความสำคัญแก่นมนุษย์ว่ามีความสำคัญสูงสุด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถเลือกกระทำการสิ่งใดๆ ได้ตามความพอใจ แต่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ และมีทัศนะในเรื่องของชีวิตและความตายว่าคือภาวะเดียวกัน ความตายเป็นเพียงการสิ้นสุดลงของกระบวนการสร้างความหมายและคุณค่าต่างๆ ของมนุษย์การให้ความหมายแก่ความตายมีค่าเท่ากับการให้ความหมายและคุณค่าแก่ชีวิต

การฆ่าตัวตายนั้นมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งปรัชญาอัตถิภาวนิยมไม่ได้แสดงถึงแนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายว่าเห็นด้วยหรือไม่ แต่ได้กล่าวถึงแนวคิดแบบปัจเจกบุคคลคือคุณค่าของปัจเจกนิยมนั้นอยู่ที่ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอิสระทางความคิดและวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นของตัวเอง เรื่องสิทธิเสรีภาพนั้นอัตถิภาวนิยมกล่าวถึงความรับผิดชอบผลของการกระทำของมนุษย์ ทั้งในแง่ความสัมพันธ์กับตัวเองและความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นการตัดสินใจของบุคคลในแต่ละครั้ง ควรคำนึงถึงภาพรวมหรือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการตัดสินใจเป็นสำคัญ เพราะการตัดสินใจที่ผิดพลาดของบุคคลบางคนอาจจะนำมาซึ่งความสูญเสียและเกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ซึ่งปัญหาการฆ่าตัวตายถ้ามองในแง่ผลกระทบแล้วบุคคลไม่สมควรที่จะกระทำการฆ่าตนเองให้ตาย ถึงแม้ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจะให้ความสำคัญกับเหตุผลส่วนบุคคล ก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ค่อนข้างเห็นแก่ตัวเมื่อมองในภาพรวมและความรับผิดชอบต่อสังคมนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2522). ปรัชญาอัตถิภาวนิยม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- จินตนา ยูนิพันธ์. (2527). การพยาบาลจิตเวช เล่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีอนันท์.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2551). ปรัชญาเอกซิสเตลเซียลลิสต์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีรพล กุลบุตร. (2540). แนวโน้ม/ทฤษฎี การป้องกันและแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : กองบังคับการวิชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- สมภพ เรืองตระกูล. (2543). โรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ 129

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2563

- สมภาร พรหมทา. (2538). มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พุทธชาด.
- สุวัฒนา อารีพรรค. (2542). ความผิดปกติทางจิต. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- David J. Mayo. (1982). “Contemporary philosophical literature on suicide:A
Review, In Suicide and Ethics, Edited by Margret p. Battin and Ronald
w.marris. New York : Human Sciences press.
- Lewis A. Coser, (2535). แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตอนเอมิล เดอร์ไคม์,
นฤจร อิทธิจิระจรัส แปล, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.